

BUNJEVAČKO KOLO

BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE

15 MAJ 1933

KNJ. I Sv. 4

BUNJEVAČKO KOLO

BUNJEVAČKE NARODNE PRIPOVITKE

lx. 4

Zašto se kurjak boji vatre

Tako bila jedna žena i imala tri 'ćeri. Kako je bila zdravo sirota, a čovik joj je odavno umro, morala se sama starati kako će odranit svoju dicu. Zato je ona svakog božjeg dana išla raditi, a kad se vraćala kući, uvijek svrne u šumu, nabere jagoda i donese svojim 'ćerima da jidu. Jednog dana, kad je ona brala jagode dođe kurjak i reče joj: „Bako, sa' ću te pojisti.“ „Nemoj kurjo, dobićeš Tvrđnu,“ kaže baka, a Tvrđna je bilo ime njezinoj najstarijoj 'ćeri. Pristane kurjak na to i ne pojide baku, kad će dobiti Tvrđnu. Sutradan išla baka opet radit, a kad se vraćala kući, svrati u šumu rad jagoda, al' eto ti kurje. „Bako, sa' ću te pojisti.“ „Nemoj kurjo, dobićeš Meknu“, a Mekna je bila sridnja bakina 'ćer. Sad se kurjo obradovo, dobiće i Tvrđnu i Meknu i zato je neće pojisti. Donese baka kući jagoda, al' ne pripovida 'ćerima o kurji ništa. Ujtru opet ona ode radit, pa kad se uveče vraćala kući svrati u šumu rad jagoda. Samo što je počela brati jagode, kad eto ti kurje. „Bako, sa' ću te pojisti.“ „Nemoj kurjo, dobićeš Nekecku“, a Nekecka je bila najmlađa bakina 'ćer. Ode kurjo ves'o, a kako ne bi, ta davno je već tako omastio brkove ko što će sad, dok dobije tri bakine 'ćeri. Al' baka žuri kući i čim je stigla oma zatvori sve pendžere na kući i zaključa vrata, jel je znala da će doći kurjo rad tog što mu je obećala. Nije dobro ni zaključala, kad eto ti kurje na vrata, pa će o'ma: „Bako, daj Tvrđnu.“ A ona će na to: „Tvrđo baka zaključala vrata.“ Kurjo će onda: „Bako, daj Meknu.“ „Mekano baka namistila krevet,“ odgovara ona njemu. Al' kurjo se sad već srdi, pa će: „Bako, daj Nekecku.“ A baka mu kroz smij' odgovara: „Nekec baka više brat' jagoda!“ Vidi kurjo da tu nema šale, pa hajd pod slamu, da se sakrije pa ako mogo kad baka otključa ući u kuću, pa će i', misli se on, sve požderat. Al' kad on lego u slamu, on ti zasp'o, da se ne bi probudio, baš da s topovima pucaju — a nek vreba đavo na baku! E, al' se to spavanje kurji osvetilo!

Kad ujtru baka ustala, ona daj čupaj slame da loži peć, pa onako traburna ni ne gleda, već zgrabila na sumet, pa sa slamom i kurju unela u peć. Kurjo prominio krevet, al' još i sad spava. Spava on sve u tri lonca hrče i nije znao ni na koju je stranu okrenut sve dok nije os'tio da vatra 'oće da napravi žmaru od njega. Kad on vidio da vatra gori i svitli, on ti se

skupio, rep na krste, pa vante Gigo! I od tog doba čim kurjo vidi vatru, on oma petama vitra, al' borme ni baba ne ide brez lule brat jagode!

Čuo od Paje Mikovića
Marko Peić-Tukuljac

Božiji blagoslov

E kaže, bio jedared jedan siroma čovik, al' siroma k'o put. Bio je tako siroma da skoro ni kruva nije im'o, već je io samo svaki drugi dan. Vidi on jadared da tako to neće dugo izdržati i jednog lipog dana, kaže on svojoj ženi: on će otić služit'. Ne mari ona nek ide kad već mora, samo da štogod zaradi da bi i oni mogli živiti k'o i drugi siromašni ljudi. Ajd dobro, uzme on svoju torbu, pritegne opanke, oprostí se od žene i ode u bili svit službu tražit'. Ode on po svitu, odio brodio, išo je dugo, al' nigdi da ga prime u službu. Tribo bi svagdi sluga, al' jednom bi trib'o bolji drugom jeptiniji, pa ni jedan da ga primi. Skoro se već i manio traženja; čoviku dosadilo, kad jedno veče stigne on u jednu šumu i tamo nađe jednu malu kućicu, a u toj kućici dida od sto i devedeset i devet godina. Primi njeg dida tu na konak a on se njemu potuži kako odavno već traži službu, a nigdi je ne mož' naći; jel, kaže, jednom je odviše dobar, drugom odviše rđav i niko da ga primi. „Pa eto sinko“, kaže njemu onda dida, „ja ću te primiti, ako samo ti o'sh kod mene ostati. Moraš me služit' pošteno čitavi' dvanaest godina, al' ću te platit' kako niko ne bi.“ Oće on zašto ne bi; samo kad je već službu naš'o. Oстане on tu kod dide i služi pošteno čitavi' dvanaest godina. Radio je sve poslove u didinoj kući, k'o da je ona njegova, ta va'jda još bolje. Dida brate moj! zadovoljan s njim, a borme i on s didom. Rana, piće, sve dobro, da bolje bit' ne mož' a pošteno je radio, pa mu vrime prolazilo, da ni nije opazio kad je prošlo dvanaest godina. Jedno jutro pozove njeg dida i kaže mu da je islužio i odvede ga u jedan podrumić pun blaga. Podrum pun blaga, zlata, srebra i dragog kamenja da lipšeg nema, a na jednoj maloj polici obaško stoje tri dukata. „Evo sinko“, kaže njemu dida, kad ga uv'o unutra“, ovo je moje blago, a ova tri dukata su blagoslov božiji. Ti uzmi koje o'sh i za koje te srce vuče, to je tvoje. Meni je sve'dno, ako ćeš uzeti od ovog blaga, jel ona tri dukata.“ Misli se sad ovaj siromak, šta će on uzet? Dobro bi bilo i blago, a borme i ona tri dukata! Toliko i toliko tu mislio i naposlitku smislio, da uzme ona tri dukata. „Pametno si izabr'o sinko“, kaže njemu onda dida, blagoslovi ga i pušti nek ide kud ga oči vode i noge nose. Zafali se on didi na tri dukata i na službi, pa se krene kući. Ide on, ide cio dan, dok ga veče nije stiglo na jednoj velikoj ledini. Došo on do te ledine, pa vidi da na kraju ledine

stoji jedna mala kućica, a prid njom ore jedan pobro. Požuri se on do tog što ore i lipo ga zapita, čija j' ona kuća. Kaže njemu onaj iza pluga da je to kuća njegova i njegovog brata. A ne bi li mog'o on kod nji' prinočiti, pita opet siromak onog. E, on to, njemu ne mož' kazati, već nek' on ide do njeve kuće, tamo će već naći njegovog starijeg brata, pa ako on kaže da mož', onda mož', a ako ne mož', onda ne mož'.

...Ajd, šta će, već on do te kućice, a kad tamo prid kućom jedan matori sidi na velikom panju, pa gleda u oblake. Doš'o siromak do njeg, pa će: „Faljen Isus! pretelju!“ pa: „Kako radnja, kako zdravlje pretelju?“ onaj samo čuti i gleda u oblake. „Amen pretelju“ pa: „Je l' mož' tu konačiti?“ i ovamo onamo, opet će siromak, al' ti naš pretelj ni brige, već samo gleda u oblake. Divani ti njemu koliko god o's, on samo u oblake. Vidi sad ovaj, da tu nije sve u redu, da tu nisu čisti, poslovi, pa se on manio, već čeka onog s oranja. Čeka on njeg', al' ti se onaj zaušilj'o pa ore još i kad je sunce zašlo. Sad se ovaj još više čudi: kaka su ovo braća, kad jedan samo sidi na panju i u oblake gleda a drugi još i po mraku ore. Ček'o on tu borme dok i misec nije izaš'o, kad jedared evo ti onog s oranja. O'ma' on prid njeg' i kaže njemu: „Ama je l' ti pretelju, kakog ti brata imaš, kad ga ja pitam svašta, a on neće ni da usta otvori, već samo u oblake gleda.“ „Ej, pretelju, da ti samo znaš, kakog ja brata imam“, kaže onda njemu onaj što je or'o. „Moj brat nikad ne otvara usta badava, a kad i otvori, onda svaka njegova rič dukat vridi. Da je on uvik odgovorio, kad si ga pit'o ti bi mu već cigurno dugov'o jedno deset dukata. Eto, ako imaš koji dukat, a ti ga pitaj šta 'oćeš, sve će ti kazat'.“ Ne mari on, pitaće ga; al' šta će?! Misli se, misli se on, al' ne mož', ništa da smisli, već naposlitku mu da dukat, pa nek' mu kaže šta 'oće. Kako onaj primi dukat, oma i progovori, al' ti očiju s neba ne skida. „Nemoj prići priko vode, dok drugi ne priđe prid tobom“, kaže njemu onaj s panja, pa opet začuti. E sad zna koliko je i znao, a dukat je platio. Misli se on sad, pa kad je očo dukat, pa nek' ide i drugi, možda će čuti štogod od čega će se hasnit'. Da on njemu dukat opet, al' sad da mu štogod kaže. Uzme onaj i drugi dukat i opet ne skida očiju, samo onako kaže: „Nema smrti, dok je Bog ne da.“ Hm, misli se opet siromak: ta to sam i sam mog'o znati! Onaj na panju opet samo gleda u oblake, a na siromaka bar da oči baci. Ta kad je tako, kad je očla hiljada nek' ide i stotina, da on i treći dukat; va'da će sad štogod hasnovito doznati. Primi onaj i treći dukat, pa će njemu: „Zlo koje namisliš, nemoj uraditi!“ Pa i to je znao, ni tu nije ništa dozn'o. Sad to opet siromaku nije dosta, on bi još kojišta pit'o onog, al' kad nema više dukata. Brez dukata opet ovaj čuti. E, nema drugo šta, već ode on u spavinjak s onim što je or'o, a onaj na panju ost'o i dalje da gleda u oblake. Pita sad siromak orača, ne bi l' on opet njemu

mog'o kazat' šta mu je s brata, kad uvik u oblake gleda. „Svašta me pitaj,“ kaže ovaj njemu, „samo to nemoj, jel ti to ne možem kazati. Ne boj se“, kaže on još njemu, „ona tri dukata nisi dao uzalud, samo pazi, da ne zaboraviš šta ti je moj brat kaz'o.“

E, prispav'o on tu i uj'tru ajd' dalje. Iš'o on, iš'o bog te pita dokle, kad jedared doš'o ti do nike velike vode, al' na njoj nigdi ćuprije. Sad voda nije baš široka, al' dugačka dokle ti oko nosi. Nije on tu sad 'tio ić tražit' ćupriju, jel ti ne znam šta, već se zasuko, pa će priplivati, kad se jedared siti, šta mu je onaj kaz'o: da ne pride priko vode, dok drugi ne pride prid njim. E, kad je tako, reče on; baš da vidi šta će to sad bit'. Sidne on tu na obali, pa čeka, čeka, dok jedared ne spazi jednog na nikom velikom konju, a na konjskom repu svezana nika velika kesa. Onaj na konju baš do njeg i tu rič, dvi i pita ga, šta on ne prilazi priko vode. „Eto tako, sust'o sam“ i ovamo onamo; on i onako ima kada. Borme onaj na konju nije im'o kada, već o'ma' zagazi na konju i počne plivati priko vode. Nije on doš'o ni do sridine kad se voda najedared zapinušila, konj se poplašio, poč'o se otimati i onog zbacii, pa biž' natrag. Onaj dvared, triput viknio i već se i zadavio. Konj se vrati na obalu, a ovaj siromak ga onda uvati i uzme sebi. Vidi on tu kesu konju na repu, pa će je razvezat', da vidi šta je. Razveže on nju, a kad tamo on malo nije pao od dragosti: u kesi sami žuti dukati. E, sad je on već vidio, da nije dao uzalud onom tri dukata: ta evo sad već ima punu kesu. Uzme on tu kesu dukata, uzjaši na konja i malo dalje srićno pripliva vodu. Ode on sad dalje na konju i 'odio brodio opet, dok nije doš'o u jedno selo, a u selu svi side pa plaču. Dode on do nji' i zapita tu najstarije ljude šta oni plaču.; imaju l' mrca, jel njim kuga u goste došla, jel šta je. „Ta ni jedno, ni drugo sinko rođeni, već nam se u bunar naselila jedna lipa divojka, pa kogod ode rad vode taj se više ne vraća“, kaže onda njemu najstariji. „A zašto vi ne idete na drugi bunar rad vode?“ on će na tog matorog. Išli bi oni, kaže njemu dida, samo kad bi imali drugi bunar, al' u cilom selu ovaj jedan ima i ako ovo bude dugo, oni će umrit' od žeđi. Probali su već tušta ljudi i momaka i da tu divojku ubiju, ol' ona sve zaludi, svi se oni uljube u nju i ostave zube u bunaru. Niko se još otud nije vratio, pa niko već ni ne smi ići. E kad je tako, kad je on sve to razumio, kaže on tom didi, da njemu pokažu taj bunar, on će se s božjom pomoći oprobati s tom divojkom. „A bože sačuvaj! Nemoj sinko, ta mlad si izgubićeš i ti glavu, k'o i svi drugi,“ kaže njemu dida i sve ga moli, al' se on sitio šta mu je onaj kaz'o, da nema smrti dok je bog ne da i navalio, da ga odvedu do bunara. Kad je tako, drugačije nije i lipo oni njeg do bunara, on ašov, prikrsti se i ajd' u bunar. Kad on tamo doli, a prid njeg izašla lipa divojka, kaku nikad ni klapió

nije, pa mile lale oko njeg; al' on se ne da, već pljunio u šake i ašovom u glavu i ubije je. Kako on nju u glavu i ubio, a jedan rogati biž iz bunara. Ta divojka nije bila niko drugi, već sotona sa dna pakla. Niko dosad ga nije mog'o istirati jel se nijedan nije sitio da se prikrsti i kaže „s pomoću božjom“. O, kad su to seljani vidili, tu su napravili veselje, ta čitave svatove časte ga, ljube ga, astal do vrata, a na astalu svašta ništa. Tu su ga častili, ni sami ne znadu dokle i kad je poš'o dali su mu novaca da i' je jedva nosio. E sad već on zacigurno zna, da onaj s panja nije ma kaki čovik. Ode on sad svojoj kući, pa razmišlja tako o tom i nije ni vidio kad je stig'o. Doš'o on svojoj kući, al' neće oma da uđe, već se prvo pop'o na daske, da vidi šta mu žena radi, pa da je iznenadi. Pop'o se on na daske, a kad tamo u avliji dva derana od jedno dvanaestak godina, pa se sigraju. Uh, kad je on to vidio! „Ta ta se udala“, oma će on, „ta to su njezina dica, a ja služim za nju! Al' idem, pa ću sve o'ma' poubijati!“ Već uz'o batinu, pa će da i' ubije, kad se siti šta je onaj kaz'o: da ne uradi zlo koje je namislio. Oho čov'če! kaže i oma on lipo u avliju. Hu, kad ga žena vidila, od radosti ga svega izljubila, jedva joj se ot'o. Dočekala ga stra' boga, a kako i ne bi, kad čovik dvanaest godina nije bio kod kuće. Tu se oni zadivanili o svačem i o svemu, kad će on jedared zapitati, čija su to dica u avliji. „O pa vidi mene, sinko odi; evo ti baće!“ vikne žena na većeg. „Ta ne znaš“, na čovika će „ne znaš da sam bila noseća kad si oč'o i 'oma' sam posli rodila. Evo ovo je naš sin, a ono mu drug!“ O, sad se tu opet izljubili i izgrlili da kraja nije bilo. „O fala ti bože“, zafali se on onda bogu. „O stoputa fala, ti ne znaš ženo, da sam vas sve 'tio ubiti, i ubio bi vas da nije bilo jednog čovika, koji mi je za božiji blagoslov, kaz'o tri mudre riči, koje su me od zla očuvale. Ženo, naša familija ima božiji blagoslov, to triba čuvati“, kaže on još ženi i ispriповida joj sve, kako je služio. Posli su oni još dugo i dugo živili i božiji blagoslov čuvali, a kad su umrli on je priš'o na njevog sina, koji ga je isto tako čuvo, jel, je znao šta on vridi za čovika. Ja sam tamo bio i od tog blagoslova malo dobio, a da nisam ne bi mog'o ovo ispriповidati. Dobro će biti, ako ga i vi potražite.

Čuo od Marka Vojnić-Purčara
Balint Vujkov

Kraljević u zmijskoj koži

Kaže, bio jedan kralj i kraljica. Oni su živili vrlo dobro i već im je smrt bila za leđi, a kraljica još nikad nije imala dice. Išli su oni jednog dana u šetnju, a ispid nji' prođe jedna zmija, a kraljica onda kaže: „Da mi Bog pokloni bar i ovako

dite, kad drugačije nemam.“ Bog joj ispuni želju i ona rodi zmiju. Čim se zmija rodila, ona ode od kraljice, te niko nije znao ni di je ni šta je. Kad je prošlo dvadeset godina od zmi-jinog rođenja, vrati se ona u dvor kralju i kraljici, pa i' zamoli da je ožene. Oni oma pristanu da ožene svog sina, samo kralj nije mog'o nagustirat' di će divojku naći? Naposlitku se dositi, da blizu njegovog dvora ima jedan prosjak u koga je tri ćeri, pa misli on, valda će se bar jedna 'tit udati za njegovog sina. Kad su oni došli prosjaku, zaprose najstariju, al ona ni da čuje; oni zaprose sridnju 'čer, al ni ona neće da se uda za zmiju. Sad već kralj skoro da nije ni smio da zaprosi i najmlađu, jel misli se on, ta je najlipša pa još ni toliko neće 'tit. Al' on se privario, jel kad je zaprosio najmlađu za njegovog sina, ona pristane i oma odrede oni kad će održati svadbu. Kad je doš'o dan da se ide rad divojke, duvegiju su metnili u jedan tanjir, na koji se on smot'o k'o divenica i tako su išli rad divojke i vinčali se. Nije prošlo mnogo vrimena, a kraljica zapita svoju snaju, kako živi sa njezinom zmijom? Našto joj snaja odgovori, da je vrlo zadovoljna sa životom i ispriповida joj kako njezin „čovik zmija“ kad 'oće leći uvik skine kožu zmijsku sa sebe i onda je taki lip, kakog ona još u svom životu nije vidila. Kad je to kraljica čula, zamoli snaju, nek ukrade zmijsku kožu kad njezin čovik zaspe i nek je zapali, pa će i ona tako moći viditi lipotu svog „sina zmije.“ Uveče mladi kraljević skine sa sebe zmijsku kožu i zaspe. Kad je on zasp'o, njegova žena zapali kožu koju je on skinio. Čim je koža počela pucati od plamena, oma skoči kraljević s kreveta i reče svojoj ženi: „Ne bilo ti prosto, dok se sa mnom još jedared ne sastaneš!“ A žena ga na to udari rukom po ramenu iz koga oma krv poteče i reče mu: „Bog da ti ne stane krv, dok se sa mnom još jedared ne sastaneš!“ S tim ričima su se oni rastali, jel je kraljević, koji sad više nije imo zmijsku kožu, nju ostavio.

Prođe tako mnogo vrimena, a da ona nije znala di je njezin čovik — kraljević. Zato se krene jednog dana u svit da ga traži. Tako je ona išla tušta dani i noći po svitu i jedared naiđe u šumi na jednu kolibu. Ta je koliba pripadala vitrovoj majki i njezinom sinu. Sad ona tu zakvrca na vrati, a vrata se oma otvore, k'o da su je čekala. Kad se vrata otvorila izade prid nju vitrova majka i reče joj: „Otkud tebe ode, di ni svaka tica ne doliće?“ A ona joj odgovori: „Majko, nužda zakon minja!“ I oma joj sve kaže šta je i kako je, da traži svoga čovika — kraljevića, pa zna li možda ona di je? Ali vitrova majka kaže da ne zna, no dok dođe njezin sin pitaće njega. Zatim je vitrova majka sakrije, pošto njezin sin kad dođe kući može je raskidat, jel je srdit, zato što ga ljudi pcuju zato što duše. U to se pojavi i njezin sin, te će oma na svoju majku: „Kaku kršćansku dušu sakrivaš?“ Majka njemu sve ispriповida šta je i kako je i zapita njega zna li on di je kraljević?

On joj reče da ne zna. Ujutru krene kraljica od vitrove majke dalje. Na put je dobila jednu pogaču i zlatno vrteno. Tako je ona opet išla mnogo dani dok ne dođe do druge kolibe. Ona pokvrca na vrati, a vrata se sama otvore, k'o da su čekala na nju. Čim se vrata otvorila, iz kolibe izađe jedna žena, a to je bila misecova majka, pa će mladoj kraljici: „Otkud tebe ode, di ni svaka tica ne doliće?“ Ona joj na to odgovori: „Majko, nužda zakon minja!“ Zatim je misecova majka uvede u kolibu, a mlada kraljica joj sve ispriповida, kako je i šta je i pita je zna li ona za njezinog čovika? Majka joj odgovori da ne zna, ali pitaće ona svog sina miseca, dok dođe kući: možda će on znati. „Samo tebe moram sakriti,“ reče joj misecova majka, „jel moj sin kad dođe kući uvijek je srdit pa te mož' raskidat.“ Tek što je ona sakrila kraljicu, eto ti njezinog sina, pa će oma na nju: „Kaku kršćansku dušu sakrivaš?“ Majka mu sve ispriповida i naposlitku ga upita zna li možda on di je kraljević? A on kaže, da ne zna. Onda ujutru se krene kraljica od misecove majke, a ova joj da na put jednu pogaču i zlatnu prešlicu. Ona je opet mnogo dani išla plačući i izgubila je već svaku nadu da će naći svog čovika, kad jedared usrid velike šume ugleda jednu kolibu. Ona oma pođe tamo i zakvrca na vrata. Vrata se otvore oma, ko da su i čekala na nju, a iz kolibe izađe žena, a to je bila suncova majka, pa je zapita: „Otkud tebe ode, di ni svaka tica ne doliće?“ Mlada kraljica joj odgovori: „Majko, nužda zakon minja!“ Sotim uđe unutra, te tamo ispriповida suncovoj majki sve od maka do konca, i upita je zna li di je njezin kraljević? Majka joj reče da ne zna, ali zato nek čeka dok njezin sin dođe, on će sigurno znati, kad on ide svud po svitu. Zatim odvede kraljicu i sakrije je, jel njezin sin kad dođe uvijek je zdravo ljutit pa mož' je raskidat. Samo što je sakrila kraljicu, eto ti njezinog sina kući, pa će oma na svoju majku: „Kaku kršćansku dušu skrivaš?“ Majka mu onda kaže sve po redu, a on joj zapovidi da mu izvede tu kraljicu, pa da je pita šta želi. Kad dođe kraljica prid njega, on zapita šta 'oće od njega? Ona mu onda kaže da bi želila znati di je njezin čovik. Sunce joj na to reče: „Dobro, ujutru kad ja izađem i ti se sa mnom kreni, di ja zdravo pripečem, tamo i ti stani!“

Kad se ujutru sunce krenilo, pođe i ona, a majka suncova joj da na put pogaču i zlatne kudilje. Dugo je ona tako išla sa suncom, kad jedared sunce pripeče nuz jedan bunar. Kraljica sidne tamo i počme plakati. Nije ona dugo ni plakala, kad ugleda malo podalje od bunara jednog čovika i ženu. Ta je žena furtom trla rame čovikovo iz kojeg je brez pristanka tekla krv. Ona oma pripozna da je to njezin čovik — kraljević, samo nije smila otić' tamo, kad je on vodio kući drugu ženu, a za nju zaboravio. Ova druga žena, koja je postala sad kra-

ljica, kad stigne kući pošalje sluškinju kod one prve kraljice, koja je plakala na bunaru, da je pita zašto plače? Kad sluškinja dođe na bunar reče kraljica koja je još uvijek plakala: „Zamolji svoju kraljicu, da mi dopušti da spavam u sobi kraljevićevoj samo jedared, ja ću joj zato dati ovu zlatnu kudilju,“ i ona pokaže kudilju, koju je dobila od suncove majke. Kad sluškinja to isporuči kraljevićevoj drugoj ženi, ona pristane na to i dopušti mladoj kraljici da spava u sobi kraljevićevoj. Ali kad su večerali ona nalije kraljeviću u čašu s vinom sna, te se kraljević cilu noć nije mog'o probuditi i tako prava kraljica opet nije mogla s njim govoriti. Zato ona ponudi drugoj ženi kraljevića i zlatnu prešlicu, ali je ona druga opet nalila sna kraljeviću u vino koje je pio, te se on opet cilu noć nije budio. Ali njegov sluga koji je za sve ovo dozn'o ispriповida njemu kako ova žena koju je on doveo sobom liva njemu u vino sna, da ne bi mog'o divaniti sa onom koja je već dvi noći spavala s njim. Kraljević onda naredi slugi, da uveče kad stanu večerati utrne sve sviće, pa će on proliti ono vino u kojem ima sna, a prid njim neće smiti livati u vino ništa. Tako oni i urade i kad je kraljica došla i po trećiput da spava s njim pošto je poklonila kraljevićevoj drugoj ženi i zlatno vrteno, on nije pio sna i tako je mogla govoriti s njime.

Kad je prošla godina dana, ona rodi dva sina sa zlatnom kosom na glavi. Kraljević, koji je tada već vladao svim kraljevstvom misto svog oca, koji je već davno umro, kad je vidio šta mu je njegova prva žena i prava kraljica rodila sazove sve kraljeve, koji su u drugim zemljama vladali i reče im: „Kažite vi meni svitle krune, koji je komad slađi: prvi ili drugi?“ A oni mu svi odgovoriše: „Prvi.“ Kad je on to čuo, naredi slugama da njegovu drugu ženu vežu, konjima za repove i na raskršću da je rastrgnu. A on onda zagrlji svoju kraljicu i veselju nije bilo kraja, te ako se nisu manili života možda se još i sad vesele.

Čuo od Paje Mikovića

Marko Peić-Tukuljac

X Šest stotina ovaca i jedan ovan

Davno davno, još dok svita nije bilo, bila tri brata, pa njim otac umro. Ostavio on njima šest stotina ovaca i jednog ovna i sad oni to ne znaju podiliti. Šta će, kako će, dok jedared nisu smislili da napravi svaki sebi korlat, pa u čiji korlat koliko ovaca uđe, toliko nek dobije. To bi sve dobro bilo, al' su se dva starija dogovorila da sve otmu od najmlađeg, pa će oni dilit'. Naprave nji' dvojca lipe korlatove od drva i dasaka, a kako drva i dasaka najmlađem nisu ostavili, on napravi korlat od kukuružne i od sina. Sve će ovce u lipe korlatove, misle

ona dva, e al' kad su ovce puštili, one bi sve na kukuružnju i sino. Kad su to vidila dva starija, pušte oni svoje kerove, a oni sve ovce utiraju u njeve korlatove, samo ovan ušo u korlat najmlađeg.

Sad to kako je tako je, al' se raščulo da kralj udaje ćer i da će je udati za onog ko je petputi vidi, al' uvijek, ako 'š da je vidiš, moraš platit tri stotine ovaca, onda se malo pokaže. Čula to i ova braća i najstariji smisli: iće je on vidit'. Ode on i da tri stotine ovaca, a ona izade prid dvor, pokaže se i sotim ajd' unutra. E, sad još četriputa da mu je vidit, pa gotov kraljev zet, e al' straža ne da unutra, a ovaca više nema. — Ne mari za to kralj, makar da ni ne daš ovce, samo da ona izade da je petputi vidiš. — Doš'o ovaj kući, a sridnji pita, šta je. „Idi pa 'š vidit.“ Ajd, iće on. Ode sridnji tamo, da tri stotine ovaca, a kraljeva 'čer izade na pendžer, pokaže se i oma uđe. E, sad je vidio jedared, al' di će još četriputa. Ode i on kući, pa ni on nema više ni jednu ovcu, ni najstariji, a najmlađi ima ovna. E, kad su oni bili vidit' kraljevu 'čer, ide i on. „Di 'š ti sotim tvojim ovnom, mi smo imali tri stotine ovaca, pa smo je jedva vidili, škembo jedan“, pa mu se smiju, al' on ništa, već: „Bolje jedan pametan ovan neg' tri stotine ljudi' ovaca!“ i ode. Ide on sad, a kad u putu, nađe se on s jednim Cigom. „Kuda 'š kume moj, tiraš taj ovan“, pita njegov Cigo. Kaže on Cigi kud on ide, a na to Cigo s njim. Odu nji' dvoj'ca sad, pa u šumu, prid kraljevim dvorom, ociku tu jedno drvo i zaoštrljaju ga. Zatim oni hajd prid kraljev dvor na ledinu i sotim zaoštrljastim drvetom počeli bosti ovna u uši, a ovan se dreči bože! da sve ječi. Izašla na to i sluškinja kraljeve 'ćeri, pa se smije, a Cigo još više: „Ješi ga žaklo kume moj?“ Kad je ona to čula, ona oma uđe kraljevoj 'ćeri i: „Al ajte svitla princeso, kako ova dva luda kolju ovna, tako što još niste vidili!“ Izašla sad i princesa, smije se oće da pukne i kad se sita nasmijala, onda će sluškinji: „Alaj ti, idi već pa njim zakolji tog ovna, nek ga ne muče.“ Ode ona i zakolje ovna, a Cigo će onda ovom: „No, ješi je vidio kume moj?!“ „Jesam!“ pa će oni sad derati ovna.

Svezali oni njemu po dvi noge, proturili drvo između nji' i obisili ovna na dva naspramna drveta. Kad su to uradili, onda se zatrču jedan s jedne, drugi s druge strane i svaki otkine po komadić kože, a Cigo još više: „Ješi ga odero kume moj?“ Izašla sluškinja i opet, pa se smije i zove princesu: „Al' ajte, vi'te i' sad kako deru ovna!“ Izašla princesa, pa se smije i kaže onoj onda, nek ide, nek njim odere ovna da se ne muče toliko.“ Ode ona, odere njim ga, a Cigo kaže: „Ješi je vidio kume moj?“ „Jesam!“ pa će sad kuvati ovna.

Uzeli oni, metnili kotlič na katlanku i siku meso, pa bacaju u katlanku a lože u kotlič. Vidila to i opet sluškinja, pa zove i sad princesu: „Al još sad ajte svitla princeso, da vidite kako kuvaju ta dva luda.“ Izađu nji' dvi, pa se i opet smiju, a

princesa onda zapovidi onoj: „Ama idi, operi to meso, pa njim ga skuvaj, da se ne muče toliko.“ Ode ona, opere meso, naloži u katlanku, a Cigo će ovom: „Ješi je vidio kume moj?“ „Jesam!“ pa će se oni oma latiti u 'ilo, al' meso još nije ni kuvano.

Sili oni sad jedan naspram drugog, pa će ist', al' oni ne idu, već bacaju meso jedan, drugom u nidra, a žvaču. Vidila to opet sluškinja — ko će, ako ona neće — i opet zove princesu: „Sad dođite da vidite šta rade: 'idu a ne meću u usta, već bacaju jedan drugom u nidra, a žvaču!“ Princesa oma izašla, malo se nasmijala, al' onda joj žao, pa će onoj: „Ajde da i naučimo isti, da se ne muče toliko“, i ode ona do čobana pa ga rani, a sluškinja opet Cigu. Naranile one ovu dvoj'cu, a kad su očle Cigo će: „Ješi je vidio kume moj?“ „Ta još i os'tio“, kaže čoban, pa će nji' dvojca sad spavat'. Prostrli oni kabanicu, al' neće leć' ko drugi ljudi, već se zatrčali, pa se našedili i tako stoje naglavački.

Jedva se oni našedili, a evo kralja ide iz lova, pa kad i' vidio oće da pukne od smija. „Šta vi tu radite?“ pita on nji'. „Prošimo divojke,“ vikne Cigo. „Prositate divojke, a šedite,“ nasmije se kralj, pa će još viknit': „Alaj 'ćeri moja, al' odi da vidiš kako se prose divojke!“ Oma njegova ćer izađe, a ova dvojica još i onda šede. „Šta ovi rade tato?“ pita ona. „Ta kažu, da prose divojke,“ kaže njoj kralj, pa se smije ko lud, al' na to skoči čoban pa kaže: „Vraga prosimo, di to piše da mi sad još prosimo divojke!“ „Šta, pa niste sad kazali da prositate“, rasrdi se kralj „vi bi mene utirali u laž!“ „To ne svitla kruno,“ na to njemu čoban „al' mi smo samo prosili, a sad smo već i isprosili: mi smo vašu ćer petputa vidili i to za jednog ovna!“ „Je l' to istina?“ kralj oma zapita svoju ćer, a ona je sad samo vidila s kakim ludama ima posla i kaže kralju kako su je ova dvojica nadmudrili i petputa vidili. Kad je to kralj čuo sav se obradovo: „Pa to su ljudi, taki meni i tribaju!“ i oma izljubi zeta čobana, a Cigi da sluškinju za ženu i tako su dugo i dugo srićno živili i ako još nisu umrli, onda je sav kraljevski dvor opkoljen ciganskim šatrama. Ta znate ko su Cigani!

Čuo od Grše Milankovića

Balint Vujkov

X Pravda

Kadgod dok se još za to nije znalo bio jedan čovik koji nije imo ništa osim jedne bašče i jednog sina. U toj bašči opet puno lipog voća pa to on i sin zalivaju, timare, gusinu ubijaju i iz tog se životare. Bašča je i lipa bože, ta voće ko lipe divojke, a sve lipče jedno od drugog. Sad oni tu žive i sve timare, al' ima jedna mlada višnja na sridi, tu otac najviše čuva i voli. Svaki

čas je pipa, svaki čas je miluje, al' kako kako nije, dosta da se baš ta višnja osuši. Otac kad je to vidio od žalosti ne zna šta će, već uzo sikiru pa od te višnje napravi veliku batinu i svako jutro trči po sokaku pa mlati s njom po vitru. Mlati on po sokaku prvi dan, drugi dan, pa i treći dan — sin misli: smiriće se; al' kad je tu već prošla i nedilja a otac svako jutro mlati vitar, sinu dotužilo. „Šta je bačo“ jedared će on ocu „jeste l' vi poludili, jel šta, kad svako jutro s višnjovcom po vitru mlatite?“ „Ej, sinko sinko“, nasmije se na to otac, al' skoro kroz plač „nisam ja ni lud ni pust, već od muke to radim. Ovu višnju sam najbolje volio i najviše timario, pa mi se ona osušila — jel je to pravo? Sinko, ja tražim Pravdu po sokaku, i zato mlatim s višnjovcom da ona drekne, ako je udarim.“ Vidi sad sin da to nije baš tako ludo, pa će onda ocu: „Znate šta oče, dajte vi meni taj višnjovac da ja odem u svit tražit' Pravdu, jel ovako mi možemo i umriti, a da Pravda ne naiđe našim šorom.“ „Ja ne marim sinko,“ pristane otac i opremi sina na put.

Uzme ovaj sad višnjovac u šake, put pod noge pa udri po svitu ne bi l' Pravda jauknila! Odio on, brodio, sve vitrove protuko al' iz vitra nikad da vikne Pravda „joj“! Već mu dosadilo i tući i ići, kad jedared došo on u niku čudnu šumu. a u toj još čudnija kolibica i prid njom još čudniji dida. Prid didom zemljana zdila puna vruće krvi, pa to dida pije i zatim nike mijurove pušta u vitar s kojim se razlete na sve strane. Došo ovaj do dide pa njeg fickac vilištanom i kako on njeg maznio a dida skoči pa: joj! „Aha, jesi l' ti Pravda?“ oma ovaj na didu. „A zašto da nisam,“ dida će opet njemu. „Ne vidiš ti ko sam ja?“ još dida zapita. „Pa ko si?“ „Ja sam taj što živote daje!“ izbekari se dida. „Vidiš te mijurove što lete, to su životi i ja to svakom dajem, brez razlike. Ne gledam ni kome ni zašto, već samo dajem, pa to nije Pravda?“ Dida misli da će ovaj oma potvrditi, al' ti se i onaj izbekari: „Bome dida, pametnije bi uradio da nisi jauknio. Meni je babo kazo da će pod vilištanom Pravda zajaukati, a ono Nepravda. Dobro bi bilo dida, kad bi ti mijurove oni' što se za života muče, raskido, onda bi možda ti bio onaj koga tražim.“ „A zašto?“ „Zato što ja Pravdu tražim,“ ociče ovaj i udri dalje po svitu.

Išo on sad opet, vidio je i popovat i vragovat', dok nije došo u niku siromašku kolibicu, a u toj siromaškoj kolibici žena i dica plaču, a dva gospodara i' vijaju napolje. Šta će on, već vilištanom po jednom gospodaru, a taj će: „joj“! „Aha jesi l' ti Pravda?“ oma on na njega. „A zašto da nisam,“ onaj će „ne znaš ti da sam ja sudac!“ „A šta se to mene tiče,“ onaj će „već ti meni kaži kako si ti Pravda?“ „Kako sam? Evo ova udovica je dužna ovom čoviku, pa mu ne mož' vratiti i ja ću joj prodati kolibu da on dobije dug.“ „E to je lipo“ onaj će s vilištanom „a jel ovaj čovik bogataš?“ „Jeste!“ „E onda on nije čovik!“ — „Zašto nije?“ sudac se uzjoguni. „Zato što njemu ova mala koliba

neće pomoći, a ovu sirotu udovicu i dičicu ćete baciti napolje u nevrime i zato što si ti lago kad si kazo joj! i udri vilištan moj!" pa on po sucu i po bogatašu vozi, a ne da njim da jauču. Izmlatio on nji', pa kad su otperjašili, a on dalje.

Ide on sad, al' se srđi. Već su ga dvared privarili s jauk-njem; jel njegov otac nije dobro znao kad je mislio da će pod bubacima vilištana Pravda jaukati, jel on ne zna šta je Pravda. Mlati on sad, pa ne pazi ni di, ni koga' al' niko ni da pisne. Tako on mlatio i mlatio dok jedared nije došo na niko prošte-nje, a tu ti jedan brezbrki popo pridiči, pa te jako. Pridiči lipo, ta ljudi sve plaču, a ovaj vošti po njima. Udara on, al' niko ništa, dok nije došo do pope, a kad ti je ovaj zajauknio — ovaj od rado-sti ispuštio višnjovac: kolika ovo Pravdetina mora biti, kad tako jauče. I oma on popi: „Jesi l' ti Pravda?“ „A kako opet da ja nisam!“ ovaj će. „Pa dobro, a šta si ti pridičio ovom svitu?“ „Ovo i ovo,“ ispriповida oma njemu popo, e al' kad je on to čuo, on će na popu: „Ej, ej, kugo jedna, malo jesi Pravda jel svit učiš dobrom, al' pod mojim štapom nisi moro jaukat', jel sam ne činiš čemu svit učiš. Ti nosiš duše u raj, al' za to tvoje kirdžijašenje primaš na zemlji bugere i svojim kolima točkove u blato tiraš. Sad da si mi ćutio,“ pa on njeg udri višnjovcom, al' popo se dere. On udara, a popo se dere. „Ta ovaj silom oće biti Pravda,“ pomisli ovaj, i pobigne naposlitku kad je vidio da popu ne mož ućutkat'.

Sad nije dugo moro trčati, pa se višnjovcu opet našlo po-sla. Došo on u jedan lip veliki salaš a tu ti prid volaricom gazda i sin, malo dalje opet jedna mlada kupa dite u svinjskom alovu. Gazda se ne stara s mladom, već pcuje sina, a ovaj samo tira: „Ta oženite bačo i mene! I ja bi se ženio!“ Oma ovaj do gazde i kvak! u glavu s vilištanom a gazda: joj! „Dakle i ti si Pravda?“ na gazdu on oma. „A zašto opet da nisam!“ gazda se još niki našo uprašen. „Pa di ti je Pravda?“ — „Di mi je,“ sav se upljuvo gazda „evo vidiš ovo mi je mladi sin, malo je luckast pa bi i on da ga ženim zato što je stariji i pametniji već oženjen. Di bi ja luckastog momka ženio,“ još se gazda češe. „A je l' ti gazda, je l' ti je ono snaja,“ zapita on za mladu što dite kupa. „Jeste,“ kaže. „Dakle, žena tvog pametnog sina?“ „Jeste,“ kaže. „E vi-diš,“ vilištanjac će onda „i još si smio jauknit pod mojim štapom, a ovog momka ne ženiš. Ti si gazda mađarac a ne Pravda. Ovog momka oma sutra oženi s jednom pametnom divojkom, jel ne vidiš s kakom ti je mudri sin oženjen. Dvoje pametni' kad se ne slažu daju jedno ludo, a jedno pametno i jedno ludo tri fr-talja pametnog kad ludo sluša pametno. A sad da nisi jauko!“ pa on njeg al' pošteno oparmači i ode. Udri i opet traži.

Odio, brodio i opet se već natuko do mile volje, dok nije došo na niko čudno ostrvo, a na tom nika šarena ledina od cvića. Ima tu i mladog ko rosa i skoro suvog, i punog roda, pa ima i kukolja, a sve to kosi jedan slipac. Ne gleda on kudan i šta ko-

si, kad nema očiju, već di zavati. Pride njemu vilištanjac, pa i on po njemu odvali, al' onako di zavati, a slipac: joj! „Aha dakle i ti si Pravda?“ vilištanjac će njemu. „A kako da nisam“, onaj će „kad sam ja kod Boga nadničar.“ „Kaki si nadničar?“ „Ja sam risar, koji risa nema, i zato sam ja Pravda. Vidiš ovo cviče, to su životi i ja to kosim, ne gledam ni ko je, ni šta je; svi su tu jednaki.“ „E, a ne bi ti moglo to malo pogledati?“ „Kako bi moglo kad očiju nemam.“ „A ti opipaj prija nego što pokosiš.“ „E, kad bi ja bio đuturaš, onda bi imo na to vrimena, al' je meni izdato na dan koliko otkosa imam povaliti i meni je svedno kaki su, samo nek su, i to je brate Pravda,“ završi slipac pridiku. „E brate moj,“ privati opet vilištanjac „da si ti kod mene sluga ti bi bio đuturaš i moro bi kositi samo suva, matora cviča, a ovako ti nisi moro jaukat pod mojim vilištanom,“ i on slipca makne pošteno u tikvu i uju! s te ledine.

Sad mu je već dotužilo, pa već ni ne mlati, samo tumara. Išo je sad od nemila do nedraga, prošo je i kuse i ruse dok nije stigo na jednu veliku planinu, a na toj planini jedan veliki kosati, bradati dida, a tom didi i kosa i brada puna svitli' kapljica. No, ovog će baš odvalit', pa on didi i ni „pomoz' Bog!“ ni „kako zdravlje?“ već udari po didi. Dida opet nit ćuti, nit jauče, već stenje. „Jesi ti Pravda?“ na didu će ovaj, a dida opet njemu: „Borme čitava nisam!“ „Pa zašto onda stenješ?“ „Zato što u meni ima malo Nepravde!“ „A to Pravda u tebi stenje?“ zapita još ovaj. Na što će dida: „Ne brate, to Nepravda stenje.“ „Kako Nepravda“ začudi se sad vilištanjac „meni je bačo kazo da će pod vilištanom jaukati Pravda.“ „Tvoj bačo te nije dobro uputio. — Je l', šta će biti ako jedan točak na kolima slomije svog brata? Pašće u blato obadvojica. A šta će biti ako jedna Pravda tuče drugu? To će biti onda Nepravda. Jesi vidio“ dida će još na njeg. „Znaš li ti ko sam ja? Ja kradem suze od svita, da niko ne plače i ove kapi po meni to su te suze. Kad je digod velika suša, ja malo stresem tamo i to je rosa.“ „E pa to je Pravda,“ obraduje se na to vilištanjac, al' na to dida odgovori: „Al' je tu i Nepravda, zato što ne možem svakog razveseliti.“ „Pa onda i opet nisam našo Pravdu“, sad se opet ražalosti vilištanjac. „Ovako je neš ni naći; dok ti s ovim vilištanom mlatiš ti 'š uvik Nepravdu, naći, al' ja ću ti pomoći samo ako me poslušáš.“ Oće on, sve će poslušati. „No dobro,“ kaže onda dida „daj te dvi tikve s leđa,“ pa on tikve u šake, izvadi svoje desno oko i naciđi punu tikvu suza, livo oko izvadi i naciđi drugu tikvu suza, pa oči natrag a tikve turi vilištanjcu u uši. „Sad idi,“ kaže mu „i lezi pod onaj veliki rast i kad zaspeš pazi šta 'š čut i vidit“ Poslušá on didu, legne pod rast i zaspe s tikvama u ušima i spav'o je sve dok ga dida nije probudio. „No šta si čuo i vidio,“ oma dida zapita. „Šta sam čuo i vidio“, pa on njemu kaže. Čim je zaspo a tu se stvorila šuma, pa žito i kukuruzi, pa ritovi i ledine i sve tako raste i sve ima svoje misto i sve piva, a nigdi čovika viditi.

Kad jedared evo ti dva brata, pa se počnu svadati čije će šta biti od ti' njiva i šuma, i tu ti se oni svađaju i svađaju, kad jedared došli oni do njegovog višnjovca koji je sve dosad pivo, tu ti stariji zgrabi njega i ubije s njim mladeg, a višnjovac jaukne i osuši se. „Eto svega sam to vidio i čuo“, kaže on onda didi. „Al' to ti je baš dosta. Sad znaš zašto su svi jaukali pod višnjovcom i znaš di je Pravda, pa sad možeš otić i ocu kazati. Nego da bi i drugim ljudima mogo sve to pokazati uzmi te dvi tikve sa suzama i nek te Bog živi!“ Kako to stari izustio, njeg nestade. Ovaj sad šta će, tio mu se zafaliti, al' kad ga nema, a on put pod noge i sa tikvama i štapom srićno dođe kući. „Šta je, jesi našo Pravdu“, otac na njeg već iz daleka. „Jesam“ kaže „al' ne tako kako ste mi vi kazali. Evo ovo je Pravda,“ pa on ocu pokaže na višnjovac. „To? Ta idi sine,“ onaj će, al' se sin ne da, već ocu tikve u uši i sve mu pokaže i onda će: „Vidite žito, voće, trava, svi imaju mista, svi žive srićno i pivaju, niko ne lomi drugom vrat, a čim su došla dva čovika, oma je svemu kraj. Među ljudima uvik ide Pravda sa Nepravdom, Dobro sa Rđavim.“ „Kako to sine,“ onaj još ne razumi. „Ta tako lipo! Eto čovik ima pameti da vidi kako mu lipo žito đika i dite raste, al' ima pamet i da vidi da će umriti.“ „E pa dobro, al' šta ćemo onda raditi?“ sad se opet poplašio otac. „To, da ću ići po svitu s ove dvi tikve i ljudima pokazivati šta je i kako je, nek' se uče,“ na to će sin i oprostí se s babom, pa u svit.

Išo je sad i tušta svita prošo i tuštaputa je tikve u uši zaidivo, dok nije naišo na dva pijanca koji su mislili da u tikvama vino nosi, pa su i' oteli, a kad su vidili da nije vino, oni od bisa tikve razbiju. Kad su tikve propale i vilištanjac je od žalosti umro i tako to sad niko ne zna osim mene, jel je sav onaj svit izumro a samo sam ja još osto. I ja ne bi još i sad živio, al' ja sam tušta pio i tako uvik živ i zdrav bio i da vam još naposlitku kažem, ja sam jedan od ona dva pijanca što su vilištanjcu tikve razlupali — ta poznate me, nisam jedared s vama nazdravljio! — I ja još vama pripovidam o Pravdi, a tuđe tikve lupam.

Čuo od Stipe Gršića
Balint Vujkov

X Čokot od devet akova

Tako bio jedared jedan kralj, pa imo tri sina; dva starija mudra i kicoša a najmlađi mora bit i najluđi. Taj kralj opet imo u svom podrumu jedan čokot koji je svake noći rodio devet akova vina. Čokot je čuvala straža, al' ko oči u glavi, al' jedared kako je, kako nije, dosta to da je čokot nesto iz podruma. Nesto i nema ga pa da šta radiš. Svi su zdravo volili taj čokot, a kralj najviše, pa kralj nikom ni ne kaže da je on nesto, već se

samo žalosti. Vide njegovi sinovi da njemu štogod fali, pa ga jedared zapitaju: „Jelte oče svitla kruno, zašto vama jedno oko suzi, a drugo se smije?“ „Ej sinovi moji, da je vama znati! Naš je čokot iz podruma nesto i zato vam babi jedno oko suzi,“ kaže on onda njima. „Šta, nesto čokot?“ i kako oni to čuli, oma, će oni ići tražit'. E, al' dva starija se dogovorila da će oni zajedno i tako će čokot naći, a ovog će kogod ubiti, pa će ga se oprostiti.

Odu oni sad jedan komad zajedno, ka' će jedared najstariji: „E braćo, sa' ćemo se rastati, pa kud koji svojim putom.“ Tako i bi. Izabere svaki sebi put, e al' dva starija su se već udivanila, da će se malo dalje sastati. Sad oni odu, a najmlađi sam, i dođe on tako do jedne vode i tu sidne pa će ručat. Kako on sio i torbu raskrilio, prid njim iskrasne jedna lisica, pa: „Daj brate, malo i meni!“ „Ta eto teto pa uzmi, šta da ti dajem“, pa on torbu prid nju. Uzme teta pogače i mesa, pa se s njim dobro naručala. Kad su se natukli, on torbu na rame i dalje, a i teta će s njim. Ajd, ka' će s njim šta će, već on svrati u jednu mijanu, pa tu teti kupi kokošku, a sebi već šta je da je i tu oni večeraju. Večerali, pa sad divane, ka' će jedared teta na njega: „Kaži ti meni pravo, kuda ti ideš?“ Ni' se on nećko, već oma kaže njoj, da je velika nevolja kod nji', da je njegovom ocu ukraden čokot od devet akova i da on sad njega traži. „Ako je tako“, njemu će teta, „onda smo baš tu. Ja znam di je vaš čokot.“ — „Di je,“ oma onaj skoči. „Vaš čokot je u ovog kralja, u njegovom podrumu. Trojca ga čuvaju, jedan ga drži za panj, jedan za sridu, a jedan za vr' i svi trojca uvijek viču: „Ne diraj! Ne diraj!“ kaže njemu teta kako stvar stoji. „Ti možeš otić' njeg iskat', al' ne's ga dobit'“ još će teta „a ako 'š ukrast nećeš moć, jel me ne's poslušat.“ „Ta oču, kako te ne bi poslušao.“ moli on tetu „samo kaži šta da radim.“ „No dobro,“ kaže „kad je tako, slušaj me! Kad odeš tamo prvo vidi jesu l' onoj trojci oči otvorene jel zatvorene. Ako su zatvorene, da nisi ušo jel onda gledaju, a ako su njim otvorene, onda uđi jel onda spavaju. Onoj dvojci što drže čokot za panj i za sridu, izvući čokot iz ruke, a metni njim po jedno drvo misto njeg, al' onom što drži za vr' da nisi vuko iz ruke, već ocići vr', nemoj žaliti.“ Oče on, sve će uraditi kako je teta rekla, samo nek ga odvede tamo.

Dobro, odvede teta njega do kraljevog podruma i on uđe, a ona trojca ti gledaju i uvijek viču: „Ne diraj! Ne diraj! pa „Ne diraj!“ Ne sluša on, već izvuče onoj dvojci panj i sridu, pa njim strpa dva drveta u ruke, a oni još uvijek viču: „Ne diraj!“ Sad bi on tribo ocić vr' loze, e al' kad je njemu žao, već on oče da izvuče onom iz ruke i da će povući, a kako on povuko, čokot zvekne, ona tri zatvore oči i njega zgrabe. Oma tu došla straža i njeg prid kralja. „Zašto si ti tio ukrast moj čokot?“ pita njeg kralj. Kaže on oma kralju ko je on i da je to čokot njegovog oca, i da ga je zato tio ukrasti. „To ja znam, al' i ja sam imo

dvi zlatne jabuke," na to će kralj „pa su mi i' ukrali i eto, ako mi doneseš te dvi jabuke, na čast ti tvoj čokot." Šta će, ode on napolje, a teta ga već čeka. „No, jesam kazala da me ne'š poslušat!" oma ona njemu. „Znala sam ja, da će ti biti žao ocić vr' loze. Šta je sad, šta ti je kralj naredio?" Kaže on njoj, da mu je naredio da mu donese njegove dvi zlatne jabuke. „Znam ja di je i to, al' znam da me ti i opet ne'š poslušat'," teta će na to. „Ta kako te ne bi poslušao, samo da dobijem čokot mog oca!" pa moli tu tetu i priklinje, dok naposlitku ona nije pristala da mu kaže di su jabuke. „Pazi," kaže „kad uđeš u dvor tog kralja di su jabuke, tamo su dva drveta i na njima po jedna štranga i jabuke, ti trgni za desnu štrangu, pa će pasti obadve jabuke i onda 'š i' donet. Za livu da se nisi darnio ni za živu glavu!" Neće on, kako bi!

Odvede njeg sad teta do dvora tog kralja i on ušo, e al' kud je njeg ando nano, pa nije trgnio za desnu već za livu štrangu, a u to se jabuke zatresu i straža ga uvati. Daj njeg oma prid kralja, pa ga kralj ispitiva, a on kralju kaže da su te jabuke njegove i da je zato došo da i' ukrade natrag. „E brate moj," na to njemu kralj, „to je sve lipo, al' i ja sam imo zlatnog konja, pa su mi ga ukrali; sad ako ti meni doneseš tog konja na čast ti tvoje jabuke!" Ode on i opet u plač a teta ga već čeka: „Šta je momče, opet si se uvatio? Znala sam ja, da neš zmati šta je livo, a šta desno. Šta ti je sad naredio?" Kaže on njoj sve šta mu je naređeno, a ona će onda: „Znam ja i to dije, al' tebi nije vridnost ništa kazat' kad neš da poslušáš čovika!" „Oću teto, makar glavu izgubio, samo mi kaži di je!" pa je moli i moli dok ga nije odvela tamo: „No sad kad uđeš, pazi šta 'š radit'. U košari kraljevoj je zlatan konj, a trojca ga čuvaju; jedan ga drži za rep, jedan jaši na njemu, a jedan ga drži za zlatan ular. Ti trgni onom rep iz ruke, onog što jaši na njemu baci doli, al' ular da nisi probo izvuć iz ruke, jel ćeš nagrajisat." Oće, ociće on ular, i uđe tamo, pa sve tira: „Ular očići! Ular očići!" a i ona tri njemu ništa. Trgne on onom rep iz ruke, lupi onog što jaši, na zemlju — oni ni onda ništa, e al' kad je došo do ulara, ular tako lip da mu je žao ocić ga, već će on i njega izvući — a na to ti skoče sva tri subaše i uvate ga. Oma daj njega prid kralja, a on ti tu ni ne čeka da ga pitaju već sam pripovida, a sve melje. „E to ja virujem," kaže njemu kralj kad ga saslušao „al' i ja sam imo jednu zlatnu divojku, pa su mi je ukrali i sad ako mi je doneseš, na čast ti konj."

Šta će, izade on sad i opet žalostan, a teta je i opet tu, pa: „No, jesi l' me poslušao?" „Ta nisam teto," on će, a teta lane: „To vidim! A šta ti je sad naredio, valda da mu doneseš zlatnu divojku?!" „Da teto, al' baš to!" — Dabome, teta se uzvrpolji, „drugo nam ni nije tribalo. Di ćeš ti doneti tu divojku koja je iza sto vrata sa po sto katanaca i čiju kolivku sto momaka čuvaju, kad nisi ni to znao, šta je livo, a šta desno." „Ta tu divojku ću doneti teto, pa ma još triput sto vrata bilo, samo me

još tamo odvedi," moli je. Tamo, vamo, on moli, teta se nećka, al' naposlitku teta njeg odvede do dvora tog kralja di je zlatna divojka. „Sad pazi“ kaže mu onda, „ti svaka vrata udari malim prstom live noge zatim na bravu metni desni palac, pa će se ona otvoriti. Kad dođeš u tu sobu di je divojka ti se nemoj poplašit što čuvari gledaju i viču: „Ne diraj! Ne diraj!“ već sve udri livom šakom po rukama, pa će oni puštiti kolivku. Ti zgrabi kolivku s divojkom i biž, al' da si sva vrata zalupio za sobom, jel će te drugačije uvatiti i opet. Jesi ubardo šta sam kazala?“ „Jesam“ kaže, i oma ode unutra, pa: „Gledaj glavo, šta radi live noge mali prst i desni palac! Gledaj glavo!“ i tako srićno otvori svi sto vrata i dođe u sobu di je divojka. Divojka je lipa bože, u zlatnoj kolivki leži, a zlatnom kosom se pokriva, a oči dva crna bisera, obrazi ko ružice. Kolivka je dugačka ko tri korizme, a drže je sto momčina, pa glede u nju ko ludi i viču: „Ne diraj! Ne diraj!“ Ne diraj vraga! već on momčine oma livom šakom po rukama, a oni u to pušte kolivku. Kako oni nju puštili, a ovaj je privati i biž s njom. Trči on sad noža nogu ne mož da stigne, pa vrata jedna za drugima lupa za sobom, al' je i srićan što je tako bižo, jel čim su se prva vrata zalupila one momčine se probudile i kad su vidili da divojke nema, oni za njim udri. E, al' dok oni nisu sto vrata pootvarizali, dotle ovaj došo do tete, a teta kad je vidila da on nosi divojku, ni pet, ni šest, već na ovog: „Uzjaši!“ Uzjaši on na nju, a teta uju, zapraši i već su prid dvorom kralja što ima zlatnog konja. „Ti sad divojku ostavi tu u granje, nemoj je nositi unutra jel ti kralj ne bi dao za nju konja već bi i nju i konja sebi zadržo,“ kaže njemu teta. „Al' kako ću brez divojke iskati konja?“ začudi se onaj. „Neš ti brez divojke iskati konja, već ovako,“ pa se teta u taj čas pritvori u zlatnu divojku. E kad je tako, on ostavi divojku u trnje, pa uvede kralju tetu.

Uv'o on nju ko divojku i dao kralju, pa ište konja, al' ti se kralj razgoropadio, pa na njeg: „mrcina!“ pa „đubre!“ i šta ti ja znam i da nije pobigo još bi ga i batinali. Uteko on kojikako otud, uzo svoju divojku i maglaiše, kad jedared više za njim teta. Okrene se on, a teta jaši na zlatnom konju. Ho! te radosti sad! Jaši on sad na zlatnom konju, a nosi i zlatnu divojku i tako oni dođu do dvora tog kralja što ima zlatne jabuke.

Kaže njemu teta, da će i tu ona ući misto konja, jel će ga i ode isperjašiti. Tako to i bilo, kad on uvo tetu misto zlatnog konja, pa ište svoje jabuke, a oni njeg još batinama potirali. E, al' tu ti je teta, i jedva on na konju s divojkom odmako, a teta s jabukama sidi za leđi.

Dođu oni srićno i do tog dvora, di je čokot njegovog oca, al' ti i tu sve ostavi napolju, a teta se pritvori u jabuke i nju on unese. Tu nisu ni čekali da on ište čokot, jel da prida jabuke, već oteli od njeg još na vratima, pa ga izvijali. Al' ni teti nije drugo tribalo, već da se ušika u dvor, čokot je već bio nje-

zin i već je sidila s njim na zlatnom konju.

Sad te sriće! Iđu oni kući, imaju njev čokot od devet akova, zlatnog konja, zlatne jabuke i još zlatnu divojku. I divojka je vesela, zagrlila ovog i za njeg će se udati. Iđu oni sad tako srićni i veseli, kad jedared u šumi vide dva oronđana al' i pijena delije. Viču ona dva, pccuju ko kerovi, a kad oni bliže — to njegova braća. Oni nisu tražili čokot već ucali i bećarovali dok sve novce nisu prozviždili, pa sad ni čestito ruvo nemaju. Ništa zato, ovaj se obradovo kad je braću pozno, pa oma njima, da se izljube, e al' kad su oni vidili šta on sve ima, oni njeg šakom u nos i sve oteli. Sad još ni to njim nije dosta već kad su vidili tetu, oni nju nogom u rebra: „Neš ic' ti raga, nismo te već jedared izmlatili, još bi!“ Ovaj moli, da je ne diraju i da mu dadu njegovo, al' oni vraga, već se udivane da ga skinu na golo da kroz svit od sramote ne mož' ic', a oni će kazat ocu da je on i odilo i sve svoje popio, a da su oni sve ovo našli. Sve oni to i urade i sve bi to i bilo, e al' je tu raga-teta. „Ne plači ti ništa kaže njemu teta već obuči ovo ruvo,“ i oma ona njemu stvori lipo ruvo. „Ja sam njima,“ kaže „dužna još odonda kad sam iskala malo kruva od nji', pa su me istukli, a sad još više. Sa' 'š vidit' šta će bit' od nji' — uzjaši na me!“

Uzjaši on na nju, a teta uju! i prid onu dvojcu pa se stvori u vilu, ta lipču triput od zlatne divojke i u rukama joj zlatna kupa u kojoj je vino od prvog grožđa na svitu i u njemu crni dragi kamen na dnolu. „No junaci materini,“ stane prid nji' teta „ko na dušak ispije ovu kupu tog je ovaj kamen, a i ja ću mu biti žena.“ Kad su to čuli, oni potrčali pa obadvojca loču iz kupe, sve se otimaju. To je nesrića što dugo nisu lokali, već čim su popili po jedan gutljaj, teta nestala. „No šta je to sad?“ pita nju onaj najmlađi, kad je ona došla. „Šta je?!“ kaže, „ko iz te kupe gucne, taj žed' za vinom ne utaloži. Sa' 'š vidit' šta će bit'!“

A i jeste bilo! Trče nji dvojca k'o ludi, digod dođu u mijanu burad još i izližu, a iz čokota sve cide vino i nikad da se zasite. Prodali su i jabuke i konja i divojku, a to sve teta kupila, i naposlitku su njim Čivuti još i kosu i brkove u dug obrijali, a od gaća i od košulje da ni ne divanim. Teta i najmlađi brat nisu više išli za njima kad su kupili sve svoje od nji' već odu kući ocu. Stari kralj kad je vidio svoj čokot, od radosti se sav umiva u suzama; a ne znaš koga više ljubi, jel sina, jel tetu, jel divojku i jabuke, jel konja. Tu ti je radost, zvona zvone, u bubnjeve lupaju, i sa' će se i kraljev sin vinčati sa zlatnom divojkom.

Biće svatovi, al' teta kaže starom kralju da i druga dva sina zove u svatove i kaže mu i di su i šta su uradili. Kralj kad je to čuo, neće ni da i' vidi, al' kad teta tako oće, nek je. Doneli oni nji', lipo i' obukli, a oni ne znaju da je to njev brat kupovo od nji' konja i već sve, pa se još oni uputili i lažu ocu

na njega. Otac ništa, već samo ćuti, a teta već puštila u podrumu sve vino iz ardova, p' onda namigne kralju, a kralj će na nji' onda: „Jelte dico, ne bi vi probali naše novo vino?“ Brate moj, kad su to čuli, utrčali u podrum, pa u onu baru od vina i dotle su pili dok se nisu zadavili. Stari kralj nije ni pogledo na nji', već sad napravio svom najmlađem sinu svatove u kojima su se tri dana veselili. Kad je tri dana prošlo, pa će se gosti razilaziti, teta ne da, već: „Stante ljudi, da još vidite šta imamo u podrumu!“ Stari kralj se poplašio, sa' će viditi njegovu sramotu, e al' kad oni očli u podrum tamo nema više bare od vina nit' dva mrtva kraljeva sina, već onaj čokot od devet akova i dva velika što rode po devedesetdevet akova na noć. Ti su izrasli od onog silnog vina i od dva kraljeva sina.

Posli su još dugo srićno živili i stari kralj i sin sa tetom zajedno kaljevali i kraljuju još i danas, ako nisu umrli, a ako su umrli starom kralju cigurno ne suzi ni jedno oko.

Čuo od Stipana Vujkovića
Balint Vujkov

Zavračana šuma

Kadgod u staro vrime, bio jedan car. Taj car je im'o u svojoj zemlji jednu veliku šumu, kroz nju moglo se ić sedam dana i sedam noći, pa još ni onda kraja nema. Jedared dođu ljudi caru na tužbu, da je kogod šumu zavračo i kogod uđe u nju, živ se ne vraća. Caru naposlitku dosade silne tužbe, pa obeća onom svoju 'čer i po carstva ko oprostí šumu od vračke. Tu se javilo mlogo ljudi, i siroti' i bogati' i lemeša i paora al' niko se živ ne vraća. Car se već zdravo zabrinio, jel' mlogo je već svita nestalo a ono što je još ostalo počelo je bižat' iz njegove carevine.

U to vrime živio je u toj carevini jedan siroma' čovik. On je im'o jednog malo blendavog sina. Jedared taj sin, koji se zvao Entok, kaže njegovom baći: „Baćo, nek' nana ispeču suvu pogaču, i nek mi dadu tučenog sira i bilog luka, a vi četuru vina, pa idem i ja u začaranu šumu.“ Siroma čovik zadržavo se ražalosti jel' opet je njegov sin Entok, pa malo ako je i blendav. Kaže on njemu da ne ide jel' otaleg živ se neće vratit', i šta će oni brez njega? Ali Entok samo navaljiva da će on ić', a oni naposlitku šta će, pa mu nana ispeče suvu pogaču i da tučenog sira i bilog luka a otac mu da četuru vina. Entok sve to metne u torbu pa hajd u šumu. Kad je došo do šume, prikrsti se i izmoli jedan Očenaš, pa onda uđe u šumu. Išo je tako jedan komad, kad iskoči iz drveta jedan patuljak, sa dugačkom sidom bradom do zemlje. Kaže on Entoku: „Momče, ajd' se sa mnom trljat' triput.“ Entok se nasmije i kaže: „Idi ti, ti se valjda šališ? Ta ako te ja lupim o zemlju, oma ćeš izdanit.“? Ali patuljak ga spopadne

pa ga do kolina usadi u zemlju. Patuljak onda uzme torbu od Entoka i sidne pod jedan 'rast i počne jisti pogaču, sir i bili luk. Naposlitku uzme čuturu, pogleda šta ima u njoj, p' onda zapita Entoka: „Jel' momče, kaka je ovo crvena voda?“ Entok mu kaže da je ta voda za snagu. Patuljak onda popije vino pa se i opije. Entok se teškom mukom izvuče iz zemlje, očiče Patuljku bradu bricom, metne je u torbu, uzme jednu batinu i lupi po glavi patuljka da je na mistu osto mrtav, i zatim se krene dalje. Opet je išo jedan dobar komad kroz šumu, koja je tako gusta bila da se ni sunce nije vidilo. Iduć tako vidi Entok da se šuma nika rasvitljava. Kad tamo a ono nika čistina i u sridi nje bunar sa dermom. Na dermi svezan niki dida. Kad dida spazi Entoka kaže mu: „Otkud ti momče ode, kad živ stvor evo već sedam godina ode nije bio!“ „E moj dida,“ kaže Entok „ja sam došo da oslobodim šumu od vračke a eto već sam i jednog patuljka ubio i bradu mu ociko.“ Dida se obraduje i kaže Entoku da ga odriši. Entok to učini. E sad mu dida kaže, da će mu pomoći, kako treba šumu oslobodit od vračke, kad je tako dobro dilo uradio i njega oslobodio.

Oma zapovidi Entoku da dotle vuče vode iz bunara dok ne bude čista ko rosa, kad bude taka čista, nek je onda u čemugod ponese u jedan grad koji je odaleg tri dana i tri noći daleko. „U tom gradu ima“ kaže dida „tušta divojaka, jedna lipša od druge, i sve će iskat' od tebe vode al' ti ne daj ni jednoj već traži koja je najgadnija i samo njoj daj vode.“ Čim je to kazo, dida nestane. Entok počo vuć iz bunara vodu. Vuko je već tri dana i noći' al' još nikad čista. Za to vrime dolazili niki ljudi, pa su mu govorili da su i oni vukli vode i da nikad nije čista bila i da se mane tog pos'a. Ali Entok samo vuče i dalje vodu; a taj svit kako se prikazivo tako je i nesto. Naposlitku kad je već sedam dana i sedam noći vuko, u poslidnjem kablu izvuče ko suza čistu vodu i još u vodi jedan zlatan ključ. Entok posli napuni čuturu vodom i uzme ključ i krene dalje da traži grad. Išo je tako tri dana i tri noći al' nikad grada nema. Jedared već šta će već popne se na jedno veliko drvo. Sa tog' drveta opazi da se izdaleka štogod svitli. On sađe doli pa hajd na tu stranu gdi se to svitli. Ide pa ide, pa dođe do tog mista gdi se štogod svitli. Kad tamo a ono uprlo sunce u strije velikog i lipog grada. Grad je imo vrlo visok zid a kapije nigdi. Entok legne pod jedno drvo da se malo razmisli kako će uć u grad i u tom od velikog puta i umora zaspe. Klapi on da mu onaj dida sa derme, zapovida, da on uzme ključ i lupi š njim gdi je najvišlji zid od grada i tamo će se stvorit vrata i ta vrata nek' otključa sa tim ključom. Zatim nek' od brade patuljka oplete bič, a bičalje nek uzme od drveta koje ima i cvat i rod. Kad uđe u avliju od grada, na njega će napasti nike zviri, i on nek' i' ošine sa tim bičom i oni će se oma umirit.

Čim se Entok probudio oma uradi sve kako mu je taj di-

da kazo. Oplete bič od brade patuljka, nađe drvo koje je imalo cvat i rod, ociče bičalje i ode do velikog zida i gdi je bio najvišji lupi ključom o njeg. Čim je lupio, stvoru se tu oma jedna vrata. Entok ih otključa sa zlatnim ključom i uđe u avliju. A kad tamo, slatki Bože! nike strašne zviri. Polak ker, a polak mačka, samo velike ko vo. Entok ih ošine sa bičom od brade a oni se oma smire. Najedared počmu prid Entoka dolaziti nike divojke, jedna lipša od druge pa svaka ište od njega vode. Entoku sve srce puca ali uzdržava se i ne da. Naposlitku dođe jedna divojka koja je stoputa lipša bila od drugi' obučena u modru svilu, crna kosa, modre oči, bilo lice, sitni zubi, pa će ona Entoku: „Daj meni vode mlado momče, pa me možeš poljubiti!“ Entok već uzme da će joj dat', al' opazi jednu zdravo gadnu divojku. Sirota sva pigava, kosa crvena, nos velik, ruke ko u muškarca, ta i stra' je bilo pogledati, — on se oma siti, šta mu je dida sa derme kazo. Uzme čuturu sa ko rosa čistom vodom i napoji tu gadnu divojku. Čim se ona napila, nastane grmljavina i sivanje i sad se zamračí a sad opet vidno, i nevidljive ruke ponesu Entoka gdigod.

Kad je došo sebi a on leži na travi prid šumom, a kraj njeg lipa divojka. Ona njemu kaže da je ćer jednog kralja i da je nju zaprosio sin kralja što vlada sa svim rđavim na svitu, al' ona nije tila poč za njeg jel' je već' bila obećana kralju cvića, i onda je taj kralj svega rđavog nju prokl'o da bude gadna divojka u tom gradu, a da je čuvaju te lipse divojke koje nisu nišla drugo već vištice. Svaki čovik koji je neotice očo u šumu moro je doć do te derme i tamo vuć vode, a kad bi od te vode pio oma bi se zavračo i tilo bi postalo drvo, a duše bi dolazile odgovarati svakog onog ko bi došo oslobodit šumu od vračke, i koji je poslušá, oma bi se prítvorio u one zviri što su bile u avliji onog grada. Onaj starac na dermi, to je moj otac, i čim bi ga kokod poslušó on bi se osloboio, al' niko do sad osim tebe to nije učinio. Onaj patuljak bio je sin kralja što vlada svim rđavim na svitu, i on je mamio svakog do derme i trljo se š njim da slomije i tilo i dušu svakoga. Eto sad si me ti oslobodio. Dok je divojka to pripovidala iz šume su izlazili ljudi i žene, zafaljivali se Entoku šta ih je oslobodio proklestva i šumu od vračke. U tom dođe i kralj, otac te divojke na lipim karucama a š njim i kralj cvića i odvedu divojku, a taj kralj da po svoje kraljevine Entoku. Sad on ode svojem caru i zaište ćer i po carstva. Car oma skupi svatove i odvedu i baću i nanu Entokovu i mladenci se vinčaju. Svatovi su trajali sedam dana i noći, Entok još i sad živi srično ako nije umro.

Čuo od Jose Tumbasa iz Subotice
Zlatko Pripovidač

Trgovac

E, kaže, bio jedared jedan siroma čovik, pa je imo malo zemljice i iz tog živio. On je bio sotim zadovoljan, al' se ženi ne dopada, ona bi gospoštine. „Kaki si mi ti čovik, kad ne znaš zaradiť novaca, već samo zemlju nosom turaš,“ pa uvijek mrnda. „Eto, sad je vašar, pa šta ne tiraš ta četiri vola da i' prodaš i da drugo kupiš — da se uvertaš i da postaneš trgovac,“ jedared će ona njemu. E kad je natoliko — navalilo selo, mora i popo da se ženi — uvati on njegova četiri vola i ajd na vašar. Volovi rogati, da rogatiji' nema.

Ide on sad, pa naiđe na jednog, a taj ga zapita kuda će. „Ta idem na vašar prodat' ove volove.“ „A idi ljudi čovče,“ onaj će na to „di 'š ti nji' prodat', kad ovake rogove imadu. Ja sad idem s vašara al' tamo nijedan vo nema rogove, već i ti tvojima posiči.“ Kad je tako, uzme on sikiricu i ociče volovima rogove. Ide on sad dalje, a volovi ko kusavi brez rogova. Nije dugo išo, izade prid njeg opet onaj al' se prominio, pa i opet pita kuda će, a on i opet kaže. Onaj će onda: „Idi ljudi čovče, ne misliš da će ti kogod ove volove kupit kad ovake repove imadu. Ja sad idem s vašara al' tamo nijedan vo nema repa, već i ti tvojima ociči, jel po vašaru se šeta kralj, pa nek ti koji vo mane repom i izbije mu oči, pa eto ti nevolje.“ „Pa divani ovaj štogod,“ i izvadi on bricu i posiče volovima repove.

Ide on dalje, a volovi pravo čudo: ni repa, ni rogova. Stigo on već i pod vašar, a prid njeg opet onaj i opet ga pita kuda će, pa kad je čuo, a on prominio dlaku, pa: „Idi ljudi čovče, ne misliš da će ti kogod kupiti volove, kad ni repa ni rogova nemaju; na vašaru su ne znaš koji je repatiji, koji rogatiji, već ti nji' prodaj meni za vondilj i gladalicu.“ A, di bi on za to dao, već on nji' na vašar. Kad on na vašar, a ono svi biže od njeg, pa mu se smiju. Niko još nije vidio volove brez repa i rogova. Bio on na vašaru cio bogovetni dan, al' niko ni blizo. Uveče šta će, skupio se on i ajd kući, a kad on na kraj varoši, a prid njeg onaj s gladalicom i vondiljom. „No, jesam ti kazo da i' ne tiraš na vašar, već ako o's i sad ću ti dat' za nji' vondilj i gladalicu?“ Šta će, ako ovako ode kući žena će ga ubit', već on primi vondilj i gladalicu, pa će već štogod slagat' ženi. Ono je opet bio kasapin, pa su njemu dobri volovi i ovako.

Ode trgovac sad kući i dođe do nike vode, a tamo pliva patka, pa zlatna. Zgrabi on za patkom, a patka prne i kako zgrabi, ona i opet prne. Ha! skiniće on ruvo, pa će skočit u vodu i tako će je uvatit'. Patka drugo nije ni čekala već ga odvarala daleko, prne napolje, uzme ruvo i sve, i ode, al' njemu još vikne: „Ti si vo, a ne trgovac kad ne znaš lagat!“ Šta će, nema ništa, veče se već spušta, — iće on prinočiti digod. Ode on i vidi u šumi nikog vrepčara, ranili ga u krilo pa ne mož

da leti. Uzme on njega i ode dalje, kad jedared vidi niku svitlost. Ajd on bliže, a to otvorena kuća i unutra divane. Šta će go, već se uvuče u garnjak u pećicu i tu legne. Čuje on, da će čovik otić da vidi šta mu čobani rade, pa je oma znao da ovaj ima tušta ovaca. Leži on, kad jedared evo pope, pa i popo u garnjak pa kad ovog vidio on bi natrag, al' trgovac vikne: „Da si osto, jel ću oma vikat. Daj tvoje ruvo.“ Popo ne da, a on da će u dreku, popo ne da, a on viči i tako popo osto golušav a trgovac se zapopio.

Izađe sad trgovac u popovskom pa kvrcna na pendžer. „Ko je?“ zapita čoban. „Popo putnik, traži konak,“ vikne onaj spolja. „Hajte unutra gospodine, hajte,“ oma čoban zove, a čobanka: „Šta mi tu primaš popove putnike, ka' 'š otić,“ pa se mrgodi, al' čoban ne da, već popu unutra. Divane oni tu, kad jedared čoban spazi vrepčara, pa će: „Šta je to gospodine?“ „Ta šta, već pogadač što pogada sve!“ „Pa nek meni pogada,“ čoban oma. E, kad to brez tri stotine forinti ne mož bit.“ „E, pa evo,“ pa njemu čoban da forintače, al' žena fundara, pa pcuje sve dok je čoban nije priko njokalice. Gospodin opet stisne bolesno krilo vrepčaru a on: kra! kra! „Šta je kazo“ čoban oma. „Da imaš nepretelja s vruga sadrtog u kući!“ „A kako ću ga istirat?“ E, to će pogadač njemu kazat' za šest stotina forinti. Žena sve bisni, jel već zna šta je, al' čoban bi pogado. Gospodin opet stisne krilo, vrepčar opet kra! Pita oma čoban, a papo će: „Nepretelj je u pećici, već ti daj kotlić i kašu pa ćemo ga istirat!“

Žena sad sva skiči, al' čoban mamuza dok nije zanimila i onda donese sve što triba. Gospodin naloži vatru i kuva kašu, a čobanu kaže, nek uzme sikiru, nek stane na vrata: „Pa kad nepretelj pođe napolje, a ti sikirom u čelenku!“ Stao čoban, a onaj ništom jednu kutljaču kaše na onog u pećici, a ovaj se sve uvlači. Drugu kutljaču, pa treću, kad jedared golaću popanderu dotužilo, skoči i biž iz katlanke. Kad čoban vidio nepretelja di trči na njeg četvrnoški, pa go, on bacio sikiru, pa biž. „Av bože, taj se tako zatrčo da bi i mene odno u pako da nisam pobigo,“ kaže kad se vratio. E, tu je čoban gospodina još častio što ga je sotone oprostio i gospodin onda krene svojim putom.

Ode popo, a čoban se misli, zašto ne bi on tog pogadača kupio! Njemu propadne tuštaputa po čitav čopor ovaca, a to bi sve našo pogadač, kad on sve zna. Potrče on i na magarcu ode za popom putnikom: „Hej gospodine, stante!“ „Šta je sinko, šta ćeš?“ uputio se trgovac u laž, pa sad ko pravi pop. „Znate šta gospodine“ kaže njemu čoban „prodajte vi tog vašeg pogadača.“ „Pa ja ne marim,“ pristane gospodin oma „daš mi hiljadu forinti i tog magarca, pa nek je s božjom pomoću.“ Kako čoban ne bi dao, njemu to vridi kad mu ovce propadnu,

i da on brez pogadanja hiljadu i još magarca. Uzjaši popo i ode, a čoban mu se još i zafali.

Trgovcu sad ni brige, ima magarca, novaca i još popovsko ruvo. Ide on sad i došo opet do te vode, a zlatna patka opet tamo. „Hej ti patka, sveti Petar ti poručio da mi daš ruvo, vondilj i gladalicu onog vola trgovca,“ vikne on na nju. Patka se privari u popi, pa: „Al' oma gospodine,“ i donese sve iz rita. On se dotle svuko, pa prid nju: „No, sad kaži da sam vo, a ne trgovac, kad sam još i od tebe ovo izlago.“ Patka zinila od čuda, kad je vidila ko je, a on nju za vrat pa u torbu.

Došo on sad kući, a žena od čuda ne zna šta će; toliki novac, zlatna patka i još vondilj i gladalica i na to popovsko ruvo. Sve on sad ženi lipo ispriповida i što je i kako je, pa se žena malo smiri. Posli je uvik išo po vašarima, al' ni nije bilo takog trgovca k'o on. Ja sam ga poznavo i zajedno smo lagali i trgovali po svitu i on još i sad trguje i laže ako je živ, a ako je umro cigurno su ga u pako odneli, al' i to znam da tamo već nije, jel se i otud izlago. Eto na čeg ga je žena nati-rala, kad bi ona gospoštine! Gospoja vragova!

Čuo od Marka Vojnić-Purčara

Balint Vujkov

NEPOZNATIJE RIČI U PRIPOVITKAMA

furtom = stalno
isperjašiti = izvijati, otirati
klapiti = sanjati
lemeš = plemić
maglaisati = bižati
nagrajisati = nastradati
njokalica = nos i usta zajedno
prisnac = specialno bunj. pecivo
na sumet = nasumce

škembo = švrčo
traburan = sanjiv, koji još nije sasvim probuđen
tušta = mnogo
ubardati = upamtiti
ucati = vucarati se
ušikati se = uvući se, dočepati se
uvertati se = uputiti se u trgovinu
vilištan = štap

NAPOMENA:

Ovo nekoliko pripovidaka nije nikako antologija bunjevačkih narodnih pripovidaka, niti su tu date sve vrste. U materijalnoj krizi primorani smo na ovaj mali prostor sabiti što veći broj — izostavivši od sakupljenih možda najlipše koje bi zbog svoje obimnosti zauzele svaka po trećinu ovog malog prostora, — samo da bi bila popunjena praznina koja se jako osićala.

Dosad se pisalo i govorilo da mi Bunjevci skoro i nemamo narodnih pripovidaka, misto da se prionulo na rad i skupilo ovo blago. Naše Uredništvo je posvetilo ovaj broj bunjevačkim narodnim pripovitkama da bi i ovom zbirčicom pokazalo šta je dala duša bunjevačkog prirodno inteligentnog seljaka. Ubuduće, ako se pokaže mogućnost, naše Uredništvo će dati jednu, mnogo puniju zbirku, koja je već sad spremljena za štampu.